

OPRACOWAŁA:

Magdalena Ochwat
Instytut Polonistyki
Uniwersytet Śląski w Katowicach

Satyra *Żona modna* Ignacego Krasickego jako literacka krytyka konsumpcjonizmu, kultu mody i bezrefleksyjnej eksploatacji zasobów Ziemi w zestawieniu ze współczesnymi problemami środowiskowymi

POZIOM EDUKACYJNY:	PRZEDMIOT:
szkoła podstawowa, klasy 6-7	język polski

TEMAT PRZEWODNI:

Satyra „Żona modna” autorstwa Ignacego Krasickego jako literacka krytyka konsumpcjonizmu, kultu mody i bezrefleksyjnej eksploatacji zasobów Ziemi w zestawieniu ze współczesnymi problemami środowiskowymi.

CEL LEKCJI:

kształtowanie postaw sprzyjających zrównoważonej konsumpcji poprzez analizę satyry jako tekstu kultury krytycznie odnoszącego się do nadmiaru, szybkiej mody i nieumiarkowania, a także rozwijanie świadomości wpływu indywidualnych wyborów konsumenckich na stan środowiska naturalnego; interpretacja przesłania satyry i odniesienie go do współczesnych zjawisk społecznych i ekologicznych; rozpoznawanie mechanizmów konsumpcjonizmu i *fast fashion*; analiza zależności między stylem życia a degradacją środowiska; formułowanie wniosków dotyczących odpowiedzialnych wyborów konsumenckich; rozwijanie postawy umiaru i odpowiedzialności za zasoby planety.

METODY PRACY / DZIAŁANIA NA LEKCJACH:

Ćwiczenia praktyczne

- analiza metek ubrań i produktów (pochodzenie, surowce, trwałość); dyskusja na temat globalnych łańcuchów dostaw i ich wpływu na środowisko,

Ćwiczenia terenowe

- wywiad w lokalnym sklepie lub na targu dotyczący pochodzenia warzyw i owoców; porównanie produktów lokalnych i importowanych pod kątem śladu węglowego,

Ćwiczenia z zakresu sprawczości zgodne z filozofią zero waste:

- upcykling – tworzenie biżuterii z rzeczy niepotrzebnych; Uczniowie wykonują biżuterię (np. bransoletki, naszyjniki, broszki) z materiałów przeznaczonych do wyrzucenia, takich jak stare guziki, fragmenty tkanin, elementy plastikowe czy metalowe. Ćwiczenie ma na celu pokazanie, że przedmioty uznane za odpady mogą zyskać nową funkcję i wartość użytkową oraz estetyczną,
- obliczanie indywidualnego śladu środowiskowego; Uczniowie obliczają swój ślad wodny, ślad węglowy oraz ślad ekologiczny, korzystając z ogólnodostępnych kalkulatorów internetowych. Następnie interpretują wyniki i formułują wnioski dotyczące obszarów, w których możliwe jest zmniejszenie negatywnego wpływu na środowisko (np. ograniczenie zakupów odzieży, wybór ubrań z drugiej ręki, rzadsza wymiana garderoby); przykładowe kalkulatory:
ślad ekologiczny: Global Footprint Network, 15.01.2025, <https://www.footprintcalculator.org>
ślad węglowy: Carbon Footprint Foundation, 15.01.2025, <https://kalkulatorsladuweglowego.pl/calc.html>
ślad wodny: rankomat.pl. 15.01.2025, <https://rankomat.pl/woda/#/>

Ćwiczenia z wyobraźni i krytycznego myślenia

- tworzenie haseł antyreklamowych oraz zasad odpowiedzialnego kupowania; analiza języka reklamy i jego wpływu na decyzje konsumenckie,

Ćwiczenia z lokalności i regionalności

- poznawanie tradycyjnych strojów regionalnych oraz materiałów wykorzystywanych w przeszłości (len, wełna); dyskusja dotycząca trwałości ubrań, sposobów ich naprawy oraz znaczenia odzieży w lokalnej kulturze,

Ćwiczenia międzypokoleniowe

- rozmowy z rodzicami lub dziadkami dotyczące zmian w stanie środowiska (np. czystości rzek, sposoby robienia zakupów) na przestrzeni pokoleń,

Propozycje rozszerzające:

- analiza porównawcza – zestawienie postaci z Żony modnej z postawą współczesnego konsumenta,
- debata uczniowska – rozważenie tezy, że moda i nadmierna konsumpcja należą do głównych przyczyn degradacji środowiska,
- projekt interdyscyplinarny – opracowanie alternatywnej proekologicznej wersji bohaterki satyry w formie plakatu, komiksu lub krótkiego tekstu argumentacyjnego.

UWAGI METODYCZNE

- Lekcja powinna podkreślać aktualność przesłania satyry mimo jej historycznego kontekstu. Zaleca się prowadzenie zajęć w sposób problemowy, oparty na dialogu i refleksji, z uwzględnieniem wieku uczniów i bez nadmiernego moralizowania. Scenariusz może być realizowany w powiązaniu z edukacją obywatelską, plastyczną lub techniczną.
- Lekcję warto rozpocząć od rozmowy na temat konsumpcjonizmu. Kto kupił coś w sieciówce w ostatnich tygodniach? Czy zdarza Wam się kupować ubrania na jeden sezon, a później je wyrzucać? Czym różni się fast fashion od slow fashion?
- Przemysł odzieżowy to jedna z najbardziej obciążających środowisko branż: pochłania ok. 20% światowych zasobów wody, prowadzi do skażenia rzek i gleb toksycznymi substancjami, odpo-

wiada za 10% emisji gazów cieplarnianych (więcej niż międzynarodowe loty i transport morski razem wzięte), co roku wytwarza ponad 90 milionów ton syntetycznych odpadów.

(EKO)INSPIROWNIK NAUCZYCIELSKI. MATERIAŁY DODATKOWE I MULTIMEDIA:

Attenborough D., *Życie na naszej planecie. Moja historia, Wasza przyszłość*, Wydawnictwo Poznańskie, Poznań 2025.

Wilson E.O., *Przyszłość życia*, Zys i S-ka, Poznań 2003.

Wilson E.O., *Różnorodność życia*, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1999.

Literatura dotycząca konsumpcji, odpadów i współczesnych praktyk zakupowych:

Łubieński S., *Książka o śmieciach*, Wydawnictwo Agora, Warszawa 2020.

Sapała M., *Mniej. Intymny portret zakupowy Polaków*, Wydawnictwo Agora, Warszawa 2014.

Sapała M., *Na marne*, Wydawnictwo Czarne, Wołowiec 2019.

Praca zbiorowa, *Każdemu jego śmietnik. Szkice o śmieciach i śmietniskach*, Wydawnictwo Czarne, Wołowiec 2019.

Literatura dotycząca strojów ludowych, mody regionalnej i rzemiosła:

Bazielich B., *Śląskie stroje ludowe*, Katowice: Wydawnictwo „Śląsk”, 1988.

Grabińska-Szczeńsiak A., Jurczyk A., Misiak D., *Vademecum strojów górnośląskich*, Muzeum Górnośląskie, Bytom 2023.

Kiereś M., *Strój górali śląskich*, Gminny Ośrodek Kultury, Milówka 2008.

Piskorz-Branekova, E., *Biżuteria ludowa w Polsce*, Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków, Warszawa 2009.

Filmy dokumentalne:

Moda – prawdziwe koszty (The True Cost), reż. A. Morgan, USA 2015.

<https://www.youtube.com/watch?v=OwBhIUwKmp>

River Blue, reż. D. McIlvride, Kanada 2017.

<https://riverbluethemovie.eco/the-team/>

Materiały audiowizualne i edukacyjne dotyczące wpływu przemysłu odzieżowego (*fast fashion*) na środowisko, dostępne na platformach edukacyjnych, serwisach streamingowych oraz w repozytoriach instytucji ekologicznych.

SŁOWA KLUCZE:

konsumpcjonizm, moda, *fast fashion*, eksploatacja zasobów, ślad węglowy, ślad wodny, ślad ekologiczny, granice planetarne, umiar, odpowiedzialność środowiskowa.